

Lucianus Kofod

Af Amanda Stevne Pihl, cand. mag. arkivar

En sort stilebog med guldtrykte hjørner og en slidt ryg ligger i Ø-arkivets kælder. Det er en stilebog fra Jelling Seminarium i Jylland, men den er hjemmehørende hos os, for det er Lucianus Kofod, skræddersønnen fra Pedersker, der har ført den under sit ophold på seminaret i 1850'erne.

Lucianus opnåede ikke så lidt i tilværelsen, på trods af sin fattige opvækst. Han kæmpede for Gud, Konge og Fædreland i flere afgørende slag, han blandede sig med tidens lærde elite i København, han modtog ridderkorset af kong Christian den 9., og så skrev han teksten til Bornholms Drapa, der selv længe efter hans død er blevet betragtet som lidt af en nationalsang for Bornholm.

Bornholms Drapa

I 1871 skrev Lucianus teksten til Bornholms Drapa, der i folkemunde måske er bedre kendt under navnet "Bornholm du prude vikingmø" - første linje i teksten. Drapa er et oldnordisk ord for digt eller sang, men det er uvist om Lucianus skrev verset med henblik på at det skulle synges. Han har skrevet mange vers, hvilket også tydeligt fremgår af de sidste sider i hans stilebog. Joseph Glæser har imidlertid sat melodi til teksten, og den findes trykt blandt andet i "Klippeøens sange" fra Bornholms Tidendes Forlag. Den findes også blandt vores arkivalier fra Rønne Handelsskoles elevforening, der i 1946 sang den til en elevfest. Det virker som et meget oplagt sangvalg netop i april 1946, hvor de russiske tropper kun akkurat havde forladt Bornholm efter et års tilstedeværelse i kølvandet på den tyske besættelse. Særligt de sidste to vers leder tankerne hen på frihed, befrielse og ungdommens friske tid.

Lucianus Kofod

*End mindre gøs vor bondemand
for ladefogdens stok
men dyrked sine tønner land
som fri og frelst i herrestand
og frifødt var hans børneflokk
Det så, det ser man nok.*

*Se, derfor nu vi stande må
som stammens friske skud
som frimands afkom bør vi slå
vort slag for lysets sejr og gå
med blik på sagas skjold forud
i tidens bølgeskrud.*

De sidste to vers af
"Bornholms Drapa"

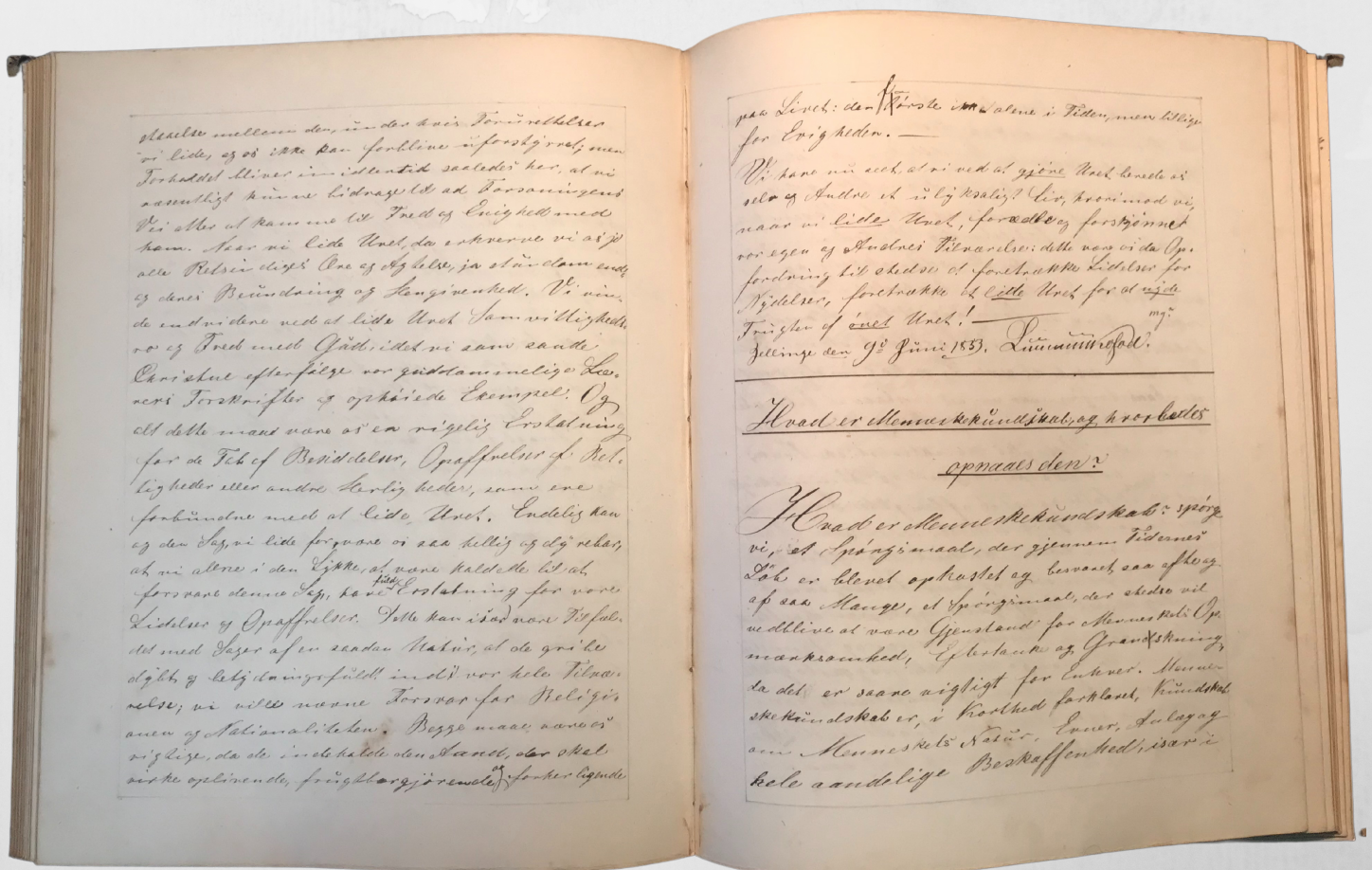
Lucianus har nok hentet inspirationen til disse vers i befrielseskampen i 1658, hvor bornholmerne befriede sig selv fra den svenske overmagt og gav Bornholm tilbage til den danske konge, samt i det faktum, at den bornholmske bondestand var fri, hvor den i resten af landet var underlagt herremændene. Temaet kan dog let overføres på tiden i 1946, da både tyskere og russere endelig havde forladt øen og fremtiden lå åben og lys.

Stilebogen fra Jelling

Tyve år før Lucianus skrev Bornholms Drapa, skrev han i stilebogen på Jelling Seminarium, og af overskrifterne i bogen kan vi konkludere, at det var store temaer, han gik og filosoferede over. Det er overskrifter som "Bør enhver statsborger være besjælet af nationalånd?", "Hvori kunne vi søge årsagen til den glæde vi føle ved naturens

betragtning?", "Hvorledes kunne både ensomhed og omgang blive midler til menneskets moralske dannelse?", og "Hvad er menneskekundskab og hvorledes opnås den?".

Bagerst i stilehæftet har Lucianus noteret diverse korte tekster og vers. En skrivelse har han givet titlen "Til de unge paa Bornholm". Det er en opsang til bornholmerne, som han opfordrer til at leve op til den stolte historie, øen er rundet af, og kæmpe mod truslerne fra syd og øst, der truer Danmarks frihed. Lucianus benytter sig af store, maleriske vendinger, og hans inderlige og dybtfølte nationalånd mærkes tydeligt i hver eneste formulering. Han opfordrer bornholmerne til at samles i foreninger, sogne- eller distriktsvis, for "således gør den vågne del af Folket herovre". Han fortsætter: "I den danske forenings forskellige kredse samles både bonde og håndværker, præst og lærer, både gamle og unge

Lucianus Kofods stilebog på Ø-arkivet (BØA 1975-11)

mænd og kvinder, for at samtale om hvad der ligger dem på hjerte, om gammelt og nyt, om fortidens tildragelser, om nutidens almen vigtige spørgsmål, om fremtidens sandsynligheder og muligheder".

Teksten er skrevet i februar 1854. Om den er blevet trykt eller måske holdt som tale vides ikke, men synspunkterne og begejstringen for den folkelige oplysning førte i 1856 til, at Lucianus stiftede Bornholms første højskole i Aakirkeby.

Lucianus' håndskrift er sirlig og ensartet, og han har omhyggeligt sat streger med blyant for at skabe en ensartet margin hele vejen rundt på de ellers blanke og ikke-linjerede sider. Bogen giver indtryk af at være ført af et ordensmenneske, og der er kun få overstregninger og rettelser i teksten.

På bogens bagerste sider har Lucianus også skrevet et vers til Grundtvig, i hvilket han roser ham i høje toner, samt mindeord om kaptajn Marcher og løjtnant Dam - formentlig bornholmere, han har gjort tjeneste med i militæret.

Om Grundtvig skriver han:

*"Din røst var dyb som gjallerhornets toner
Og høj og ren din Davidsharpes klang
Og sandheds lys gik op for folk og troner
i Norden, når du ordets Mjølner svang"*

Pennen og sværdet

Det var ikke kun med pennen, Lucianus var god, han gjorde nemlig også karriere i militæret. Inden tiden på seminariet i Jelling var han korporal i Bornholms Milits og i 1848-50 deltog han frivilligt i Treårskrigen. Efter lærereksamen var han forstander for den nystiftede højskole i Gedved, og i 1856 vendte han hjem med gode erfaringer i rygsækken og stiftede Bornholms første højskole. I 1858 blev han valgt til Bornholms Amt. Under 2. slesvigske krig meldte han sig igen under fanerne og kæmpede både på Dannevirke og Dybbøl og modtog stor ros

for sin indsats. I 1865 ragede han dog uklar med militsen og blev afskediget, fordi han havde udtalt sig kritisk om politiske og militære forhold under krigen. Et avisudklip fra en svensk avis dateret 11. marts 1865, som er indlagt i stilebogen, omhandler dette.

Ad flere omgange sad Lucianus i folketinget og fik i 1873 en ny fabrikslov stemt igennem, der forbød børn under 10 år at arbejde på fabrik. Måske var det Lucianus' egen fattige opvækst, der bevirkede, at sociale sager lå ham så meget på sinde. Han arbejdede selv som vogterdreng fra han var 7 år.

På bornholmskebilleder.dk findes et billede fra 1890, hvor Lucianus er fotograferet med 7 andre officerer fra Bornholms Væbning. Lucianus' blik skuer mod horisonten, ryggen er rank, og på brystet hænger det fine ridderkors, som han modtog i 1888.

På trods af sit militære engagement i andre egne af landet, og sine åndsfæller i hovedstaden og Sønderjylland, glemte Lucianus aldrig sin fødeø, og hans ord og tanker har sat tydelige præg på Bornholms historie. I stilebogen kommer vi tæt på manden bag ordene og tankerne.

Lucianus Kofod i uniform og med ridderkors.
Foto på Bornholms Museum (MUS19285)